

C 23904

A MAGYAR KIRÁLYI ERZSÉBET TUDOMÁNYEGYETEM
1929/30. TANÉVI IRATAIBÓL.

IV. FÜZET.

EX ACTIS UNIVERSITATIS SCIENTIARUM REGIAE
HUNGARICAE ELISABETHINAE
ANNO MCMXXIX—XXX.

FASCICULUS IV.

1930. MÁJUS 25.-ÉN TARTOTT

TANÉVZÁRÓ

ÜNNEPÉLYES EGYETEMI KÖZGYÜLÉS.



MCMXXX.

DUNÁNTÚL KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDA R.-T. PÉCSETT

Tartalomjegyzék.

	Oldal
DR. WESZELY ÖDÖN Rector Magnificus tanév-záró beszéde	5
DR. TOLNAI VILMOS egyetemi ny. r. tanár ünnepi beszéde: Hősök ünnepé	11
DR. HOLUB JÓZSEF bölcsészeti-, nyelv- és történettudománykari dékán jelentése az 1929—30. tanévi pályamunkákról	19
DR. WESZELY ÖDÖN Rector Magnificus zárószavai s a jutalmak ki- osztása	27

DR. WESZELY ÖDÖN

RECTOR MAGNIFICUS

TANÉVZÁRÓ BESZÉDE

Tisztelt Egyetemi Közgyűlés!

Évzáró ünnepet ülünk. Ez az ünnep határjelző az elmúlt esztendő és a jövő tanév között. Azért gyűltünk össze, hogy visszapillantást vessünk az elmúlt tanévre, de egyúttal előre pillantsunk a jövőre. Minden befejezés új kezdés is egyúttal.

Ez a visszapillantás akar erőt adni a továbbdolgozásra. Mert a mi egész életünk munka, szakadatlan munka, a tökéletesítés munkája, tökéletesebbé akarjuk tenni magunkat és a világot, s az egész életet. Ez a mi életünk feladata és a mi életünk értelme.

A határjelző ünnepeken megállunk egy pillanatra, hogy lássuk, mennyit haladtunk, mit végeztünk eddig?

Ha az idei esztendőre pillantunk vissza, örömmel állapíthatjuk meg, hogy munkánk zavartalanul folyt, az egyetem, tanárok és hallgatók egyeteme, együttes munkában, s úgy érzem, örömteli munkában töltötte ezt az esztendőt.

A munka, melyet végzünk, nagyon különböző, mert nagyon különböző a terület, melyen dolgozunk, nagyon különböző a tárgy, melyet földolgozunk, nagyon különböző a módszer, mellyel dolgozunk, de különbözőek az egyéniségek, akik itt együttes munkában egyesülnek.

Egyik karunk, melyet a tér elválaszt ugyan tőlünk, de a közös törekvés egyesít velünk, a hit igazságaival, s a szentírás tanulmányozásával foglalkozik. A másik, a jog- és államtudományi kar, az emberek egymáshoz való viszonyát vizsgálva akarja a célszerű rendezés alapelveit megállapítani, s a változó emberi törvényeket a változatlan örök törvényekkel összhangba hozni.

Harmadik karunk eszményképe az egészséges ember, s az emberi szervezet titkait kutatva segíti az embert az egészség főtartásában, s a betegség orvoslásában.

Negyedik karunk az emberi szellem kutatója, átfogja

egyetemes tekintettel az összes tudományokat, a világot és az embert, s a ténytudományok törvényeit, a természet-törvényeket, tovább gondolva, a világ és egyén fölötti örök igazságok megismerésére törekszik.

De bármily különböző területen is folytassák az egyes karok a tudományos kutatás munkáját, mégis egyesíti őket az igazság nagy gondolata. Mindnyájan az igazságot kutatják, ennek világosságát keresik, s ennek világosságát akarják az emberiség áldásává tenni.

Az egyetemi tanulmány legfőbb eredménye az, ha el tudja érni, hogy a hallgató, ki ebben a légkörben élt, ebben a kutató munkában részt vett, érzi az igazság önzetlen szolgálatának az örömét, s át van hatva attól a gondolattól, hogy ez nagy és szent dolog, mely fölemeli az embert a magasabb szférákba, tökéletesíti az életet, s képessé teszi az embert arra, hogy életfeladatait minél tökéletesebben megoldja.

Hallgatóinknál örömmel tapasztalhatjuk mindezek átérzését. Egész éven át szeretettel csüggték a tudós munkán, s szemük előtt ennek a munkának a nagy értéke lebegett. Ennek tulajdonítható, hogy zavartalanul szentelték idejüket és erejüket ennek a munkának. Reméljük, hogy ennek meg is lesz a kellő eredménye, úgy az ő személyes sikereikre, életben való boldogulásukra, valamint szegény, lesújtott hazánk fölemelkedése és föllendülésére. Ez ennek az esztendőnek az általános jellemvonása. S ez annál nevezetesebb, mert nem a külső körülmények kedvező alakulása mozdította elő ezt a fejlődést. Ellenkezőleg, a külső körülmények nagyon kedvezőtlenek voltak, a gazdasági depresszió éreztette hatását az egész vonalon. Költségvetésünk nemcsak hogy nem emelkedett, de csökkent. A dologi kiadásokat 10%-al kellett leszálítanunk, a személyi kiadások emeléséről szó sem lehetett, s a megüresedett állásokat megszünteti a kormány takarékoságra irányuló törekvése.

Ezzel szemben kulturánk lelkes irányítója, gróf Klebelsberg Kuno miniszter arra buzdított bennünket, hogy küzdjünk. S mi küzdöttünk. Épen az mutatja a nagy belső lelki erőt, mely egyetemünk tanáraiban és hallgatóiban él és működik, hogy a kedvezőtlen körülmények dacára törhetetlenül és lankadatlanul dolgozik.

S ennek a lelkes munkának eredménye annak a kedvező hangulatnak a megteremtése, mely általában az egyetemekkel, de különösen azok számával szemben sokszor megnyilvánult ellenszenvet rokonszenvvé változtatta. Ez a rokonszenv élénken megnyilvánult a költségvetés felsőházi tárgyalásain, hol a pécsi egyetem mellett és érdekében lelkes beszédek hangzottak el. Simontsits Elemér, Igaz Béla, Huszár Aladár felsőházi tagok mellettünk szólaltak fel, s szeretettel karolták fel törekvéseinket. Mások, mint gróf Széchenyi Aladár, báró Korányi Sándor, Óváry Ferenc, levélben biztosítottak bennünket arról, hogy egyetemünk törekvéseit legteljesebb mértékben méltányolják.

Miniszterünk felsőházi beszédében szintén a legteljesebb elismeréssel szólt egyetemünk tudományos munkásságáról.

De kedvező a hangulat velünk szemben magában Pécs városában is, aminek bizonyosága az az egyhangúság, mellyel Pécs város polgármesterének egyetemünk továbbfejlesztése érdekében tett előterjesztését fogadták.

Nagy hálával és köszönettel tartozunk Pécs város polgármesterének, tanácsának, vezető férfiainak, s az egész közgyűlésnek, hogy ezt a javaslatot magukévá téve 600.000 pengőt szavaztak meg egyetemünk továbbfejlesztésére.

A városi közgyűlésen elmondott beszédemben már a nyilvánosság előtt kifejeztem hálánkat és köszönetünket, de nem mulaszthatom el, hogy itt ez ünnepélyes alkalommal ezt meg ne ismételjem. Ez az idei esztendőnek kétségtelenül legkimagaslóbb eseménye, s egyetemünk történetében mindenestre döntő esemény, mert ezzel indul meg a továbbfejlesztés munkája. Fogadják mindazok, kik e kedvező fordulat előidézésén fáradoztak, legáltalánosabb köszönetünket.

Sajnos, a pénzügyi helyzet jelenlegi kedvezőtlen állapota talán kissé messzebbre tolja ki reményeink megvalósulásának időpontját, de ez nem változtat azon a tényen, hogy a munkát megindítottuk, a magot elvetettük, sőt már ki is kelt, csak talán később érik meg aratásra.

Nem terjeszkedem ki itt az esztendő változatos eseményeire, ez a rectori beszámoló feladata lesz, nem akarom felújítani a fájdalmat, melyet a halál aratása okozott soraink-

ban, csak még egy mozzanatra akarok rámutatni, mely szintén egyetemünk továbbfejlődésének útjelzője. Ez pedig az a körülmény, hogy egyetemünk ebben a tanévben egy új tanszékkal, az állattani tanszékkal, gyarapodott.

Ez azért nevezetes mozzanat, mert ez számunkra többet jelent, mint egy tanszéket. Ez számunkra jelenti egy új fakultásnak, a matematika-természettudományi karnak, a kezdetét. Kétségtelen, hogy az állattannál nem lehet megállni, hogy annak ki kell bővülnie a hozzátartozó több természettudományi tanszékkal, s így ezzel megindult egyetemünk kiegészülése a természettudományok és matematika irányában.

Íme, ha visszapillantunk a lefolyt esztendő történetére, megállapíthatjuk, hogy az nem más, mint munka és küzdelem. Ez a mi sorsunk, ez a mi feladatunk. De ez általában a magyar sors a múltban és jelenben egyaránt. Erőnknek mindig csak felét szentelhettük a békés továbbfejlesztő, kalásztérlelő munkára, mert a másik felét a küzdelemre, a föntartásra, a védelemre kellett fordítanunk.

De azért az erőnek ez a fele is több, mint talán másutt az egész. Mert hozzáadjuk egész lelkünket, egész szívünket, s a magasabb eszmények fölemelnek. Egyetemünk falai között íme, csendes, de magasrendű munka folyik, s erre örömmel tekinthetünk vissza ezen az első évváró ünnepen, melyet egyetemünk most ezzel a mai közgyűléssel meghonosít.

Hálát adunk Istennek, hogy ez az esztendő ilyen harmonikus és zavartalan munkában folyhatott le, s ilyen szép eredménnyel végződik.

Remélem, hogy minden évváró ünnep a továbbfejlődésnek újabb és újabb lépéseiről, mindegyre nagyobb és nagyobb eredményekről adhat majd számot, s így halad mindegyre előbbre, s mindegyre fölfelé! Sic itur ad astra!

Ezzel a kilátással van szerencsém ezt az első évváró ünnepet megnyitni.

DR. TOLNAI VILMOS

EGYETEMI NY. R. TANÁR

ÜNNEPI BESZÉDE:

HŐSÖK ÜNNEPE

Tisztelt Egyetemi Közgyűlés!

— Vér, könny és verejték, e három drága nedűt adta a sors az emberiségnek földi küzdelmeiben; vér, könny és verejték kíséri a nemzetek életét a történelem változatos folyamán, ez a magyart is tíz évszázados harcaiban, miután Európa keleti peremétől hosszú vándorúton jöve a Duna medencéjének öblén hazát szerzett. E föld hantjait vérrel tette magáévá, vérrel pecsételte meg állami életének első megalapozását; azontúl vérrel védte meg apai örökét a mindenfelől jövő támadásokkal szemben: a Kárpátok sáncaiban, a déli s nyugati végeken; a határokon belül pedig a szabadságharcok hosszú sorában ontotta vérét legszentebb jogaiért, nemzeti függetlenségeért. Százszorta több vér omlott itt a honvédelem s a honmentés szent kötelességében, mint a honszerzés természetadta feladatában. Mind e harcokat mérhetetlenül felülmúlta a másfél évtizede ránk szakadt világförgeteg. Sem okai, sem földidézői nem voltunk; a világtörténelem vak végzetének eszközeiként sodródtunk bele akaratumk és szándékunk ellenére. De mikor a vész hullámai határainkat is nyaldosták, ott volt a gáton a nemzet minden fegyverfogható embere, ott a nemzet virága, ifjúsága, emberfeletti küzdelemben visszaverte a ránk torlódó árat s messze a határokon túl szorította a ránk szabadított tengert. És ömlött a vér mindenfelől és nőtt az ár, melybe belefulladt a múlt öröksége, a népek anyagi és szellemi kincsei, az egész régi világ elmerült a véres hullámokban. Fialat egyetemünk, akkor még ott az ősi koronázó városban, ahol egykor felharsant a „vitam et sanguinem“, szintén meghozta áldozatát s a fegyverre kelt egyetemi ifjúság nem

egy hősenek kihullott drága vére, idegen hant borult hiült tetemére s keblébe fogadta a névtelen hősök szent serege.

Az itthon maradtak ajkán kétségbeesetten zokogott fel a költő siralma, aki 1848 végén cselekvő tanúja volt az akkori küzdelemnek:

Oh zsenge mártírok, hazám vérvirága,
 Korán sírba hulló nemes ifjusága,
 Kikben egy-egy bölcs vész el s megannyi bajnok,
 Kikben a jövődöt öli ádáz zsarnok:
 Lesz-e, vajon, ennyi áldozatnak bére?
 És derít-e hajnalt a nemzet egére,
 Mely sebeitekből kiözönlik, a vér...?
 Vagy apákat Isten most a fiakban vér?!

(Arany, Álom — való.)

S a véráradattal együtt nőtt a könnyek özöne. Az itthon maradtak búcsú-könnyre ömlött az áldozatra menőkért, a fájdalom könnye az elesettekért, a rémület könnye a betóduló idegen áradat láttán, az undor könnye a belső összeomlás rőt szennyére, a végső elkeseredés könnye, mikor annyi áldozat után nem a béke angyala hozott engesztelést, hanem a kapzsiság démonai belevájták éles körmüket az ország testébe s a béke szent nevének örve alatt darabokra tépték. Egy örömöknek szánt földi paradicsom nevét nyomták rá pecsétül, de a meggyötört magyar lélek háromszoros tiltakozást olvasott ki belőle: nem, nem soha!

Keserű könnyel idéztük a himnus költőjének kifakadását:

Vak vagy-e te, szent igazság?
 Néked látni kellene;
 Látni mint hevül a gabság
 Jámborságnak ellene.

(Kölcsey, Igazság.)

Lázadozva kérdeztük: hát minden véráldozat hiábavaló volt-e? hiába dőlt hamvába a milliók drága élete? Elkövetkezett talán annak a rettentő jóslatnak beteljesülése, mely

még a XVIII. század alkonyán megjövendölte a magyar nemzet elenyészését?

De ekkor felhangzott a multból a rodostói bujdosó szava: a „hiábavalót“ nem szabad kimondanunk, mert a Mindenható rendelkezéseiben nincsen hiábavalóság. Véges emberi szemünk nem lát bele az örökkévalóság terveibe, mely a vért s a könnyet is a maga szolgálatába állítja. S a vér nemcsak az áldozat eszköze és jele, hanem a megváltásé is; a Golgota vérével kellett megváltani az emberiséget s a sokat küzködő nemzet életét is a mártírok vérével kell újra meg újra megvásárolni; a hős vérrel szerzett földet, hős vérrel kell öntözni, hogy az, ami a miénk, számunkra még sajátunkabbá váljék s a jövőt munkálja.

Mikor a költő-bölcsező Eötvös, nemcsak megyénknek, Baranyának, hanem az egész ország leggyászosabb temető-jét, Mohácsot meglátogatta, ez a mélységesen gyönyörű költemény pendült meg lantján:

Elődeink siralmas harchelyén,
Zöldebb a fű Mohácsnak mezején;
Több illat tölti a virágokat,
S a gazda, mondják, szebb kalászt arat.

E földet hősök vére áztatá,
Azért küld Isten ily áldást reá;
Mert szent határ az s pusztá nem lehet,
Hol honfiszív honáért vérezett.

Oh ne sirasd meg annak végzetét,
Ki a hazáért adta életét!
Édesen alszik anyja kebelén,
S áldások őrzik csendes nyughelyén.

Mely a hazáért élt, a hű kebel,
Földjét termékenyítve hamvad el;
És szelleme a sír körül marad,
Tettekre intvén az utódokat.

Ime a fájdalomból vigasz fakad. A gyász könnye enyhülés könnyévé szentesül, a multba mélyedő borús tekintet

a jövőbe fordul, mely nem tétlen ellankadást, hanem cselekvő akaratot követel az új nemzedéktől: a munka verítékét, a veríték áldását. Akik életüket otthagyták a szent föld megtartásáért, végrendeletül hagyják az új nemzedéknek az új honfoglalás, az új honvédelem feladatát, melyet nem a vér, hanem a veríték jegyében kell megoldani. Aki ma csupán kötelességét teljesíti, keveset tesz, mert minden munkánkban, kivált az ifjúság munkájában mindenütt és mindenkor valami többletnek kell lennie; mert a puszta kötelesség csak a megmaradást, a megtartást biztosítja, az a többlet pedig a megújulást, a haladást, az újraépítést jelenti. Ezt az újraépítést mindenkinek elsősorban önmagán kell végeznie; aki önmagát fejleszti a lehető legmagasabb fokra, aki a maga tehetségeit és képességeit műveli a legkitartóbb szorgalommal és vaskövetkezetességgel, az használ legtöbbet a társadalomnak, a nemzetnek, mert a legértékesebb munka hőse lesz. Széchenyi, ezelőtt száz esztendővel írja Hitelében, a Kiművelt emberfőről szóló fejezetben ezt a súlyos tételt: „A tudományos emberi fő mennyisége a nemzet igazi hatalma“, a Világban pedig a hazának „sok vén fejet kíván ifjú vállakon“. Itt az a pont, ahol a vér áldozatának helyébe a verejték lép. Az ifjú erővel egyesüljön a munkában kiművelt eszes és okos emberfő, és kellő ember álljon a kellő helyen, hogy ne legyen a nemzet életében sehol hézag, sehol hiány.

Minden munka találja meg a maga munkását: az eke szarvánál, az iparos műhelyében, a gyár gépe mellett, a kereskedő boltjában, az állami hivatalban, a katona rendében, a bíró székében, a betegágy mellett, a kutató szertárában, a tudós asztala mellett, az élet vezető állásaiban — mindenütt ahol a szükség kívánja. Ennek megvalósítása a mostani nemzedék gyönyörű feladata, felismerni az új idők új követeléseit, a régi értékeket nem elvetni, hanem új értékekre váltani; tiszta szívvel és tiszta lélekkel keresni a saját boldogulásával a nemzet boldogulását, egyelőre a ma szűkre szabott, kényszerű korlátai között, de mindig avval a gondolattal, avval a szándékkal, hogy a ránk erőszakolt korlátoknak előbb-utóbb tágulniok kell, és tágulni fognak az egykori szent határokig.

E munkának örvendetes jelei egyetemünkön is nyilvánulnak; ifjúságunk érzi a nagy feladatot, mely rája vár: hogy a véráldozattal szentelt múlt hőseinek helyébe állva ésszel, erővel és szent akarattal a békés munka hősei legyenek és verítékkal ériék el azt a célt, amiért elődeink vérüket hullatták, hogy az akkor omlott fájdalomkönnyek az öröm könnyeivé váljanak. Így a május utolsó vasárnapja, mely a hős halottak emlékének van szentelve, a hazafias munka élő hőseinek ünnepévé, a remény s a bizalom szent tavaszává lesz.

Ennek külső jele azok a pályadíjak, melyek Egyetemünk tanári kara egy fennkölt lelkű tagjának és Pécs nemes városának adományából ma kiosztásra kerülnek. Örömmel tölti el lelkünket, hogy a kitűzött pályadíjakért egyenként is több munka versenyez, hogy a nemes vetélkedés tüze többnek lelkében is felgyulladt.

Erre int a *pályadíj*, *pályafutás* szónak a története is. Eredetileg a középkor tornajátékaiban díszes, rendszerint bíbor köpenyeg vagy palást volt kitűzve a versenyfutás díjául, — ennek a palásznak neve a latin *pallium*, az olasz *pallio*. Hozzánk az Anjouk, I. Károly s e díszterem hatalmas fali festményéről ránk tekintő Nagy Lajos király honosította meg ezt a szép szokást, midőn a vitézek, most már magyarul ejtett szóval: a *pályáért* futva versenyeztek. Ma már nem eredeti jelentésében kapja a győztes a bíbor palástot, de a győzelem s az elismerés bíbora ma is a vállára borul jelül munkája dicsőséges eredményének. A győztesek úgy tekintsek e kedvező eredményt, mint első törekvésük megérdemelt jutalmát, de egyszersmind úgy is, hogy vele a jövőre is eljegyzik magukat annak a kötelességnek, hogy a munka versenyében mindig elől járni igyekezzenek s a nemzet életében, a maguk helyén, vezető lelkei legyenek. Akik pedig nem értek el elsőnek a kitűzött célhoz, ne csüggedjenek el, hanem a nemes igyekezet tudatában örüljenek annak, hogy náluknál erősebbek is voltak, s törekedjenek arra, hogy egy közelebbi alkalommal ők kerüljenek az első sorba. Az igazán *nemes* versenyben voltaképpen legyőzött nincsen, mert mindnyáját ugyanaz a fennkölt érzés hevíti s ép ezért nemcsak a maga, hanem a más diadalának is tiszta szívvel örül. Midőn az egye-

tem tanári testületének nevében a győzteseket szívünk melegével üdvözlöm, azt a reményünket is kifejezem, hogy majdan az életben is lássuk őket és versengő társaikat nemes vetélkedésben égve s legyenek értékes tagjai a társadalomnak s nemzetünknek.

DR. HOLUB JÓZSEF

BÖLCSÉSZET-, NYELV- ÉS TÖRTÉNETTUDOMÁNYKARI DÉKÁN

J E L E N T É S E

AZ 1929/30. TANÉVI PÁLYAMUNKÁKRÓL.

Tekintetes Egyetemi Közgyűlés!

A folyó 1929—30. tanévben egyetemünk jog- és államtudományi s bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi karán tűzettek ki pályatételek:

I.

A jog- és államtudományi karon a *dr. Molnár Kálmán* egyetemi ny. r. tanár által felajánlott 12, egyenként 100 pengős pályadíjra meghirdetett pályatételekre összesen 15 pályamunka érkezett be, melyeket a kar két-két szaktanára bírált meg.

A bírálatok eredményeit a következőkben jelentem:

1. A magyar közjogról „A magyar-osztrák államkapcsolat korában az osztrák államfelfogás minő befolyást gyakorolt a magyar alkotmány kialakulására és viszont” című pályatételre két munka érkezett be, az egyik „*Viribus Unitis*“, a másik „*Autodidaxia*“ jeligével. A kar a „*Viribus Unitis*“ jeligéjű munkát találta jutalmazásra érdemesnek.

2. A pénzügytanból „A költségvetési jog történelmi kifejlődése, fináncpolitikai és alkotmányjogi jelentősége” című pályatételre 3 pályamunka érkezett be és pedig a) „*Diligentia*“, b) „*Sub pondere cercit palma*“ és c) „*Budget*“ jelige alatt. A kar a „*Diligentia*“ jeligés pályamunkát találta jutalmazásra érdemesnek.

3. A nemzetközi jogból „Az önrendelkezés a nemzetközi jogban” című pályatételre „*Ulysses*“ jelige alatt egy pályamunka érkezett be. A kar a pályamunkát jutalomra érdemesnek találta.

4. A magánjogról „A subjektív vétesség kérdése a kártérítés tanában” című pályatételre ugyancsak egy pályamunka érkezett be.

munka érkezett be „Omnis enim obligatio vel ex contractu nascitur vel ex delicto“ jeligével. A kar a pályamunkát szintén érdemesnek találta a jutalomra.

5. A perjogból „A peregyesség megtámadhatósága“ című pályatételre két pályamunka érkezett be, az egyik „Jogbizonyosság“, a másik „Per aspera ad astra III.“ jelige alatt. A kar a „Jogbizonyosság“ jeligéjű munkát találta jutalmazásra érdemesnek.

6. A kereskedelmi jogból „A vevő jogi állása kereskedelmi vételnél, tekintettel a magánjogi törvénykönyv tervezetére és a bírói gyakorlatra“ című pályatételre „1875—1930“ jelige alatt egy pályamunka érkezett be, amelyet a kar jutalomra érdemesnek talált.

7. Az egyházjogból „Az egyházjogi kodifikáció és előzményei“ című pályatételre ismét csak egy pályamunka érkezett be „Sub pondere crescit palma“ jeligével, amelyet a kar szintén érdemesnek talált a jutalomra.

8. A római jogból „Mellőzhetetlenség az örökjogban és a querela testamenti inofficiosi“ című pályatételre két pályamunka érkezett be, az egyik „Utinam scirem quod peto!“, a másik „Justorum gloriam grata servat memoria“ jeligével. A kar mindkét mű szerzőjének szorgalmát dicséretre érdemesnek találta, a pályadíjat azonban nem adta ki.

A büntetőjog és eljárási jogból, politikából és közigazgatási jogból kitűzött pályatételekre nem érkezett be pályamunka, a statisztikai pályamunka pedig elkésve érkezett be.

II.

A bölcsészlet-, nyelv- és történettudományi kar a Pécs szab. kir. város által nemeslelkűen felajánlott 300 pengő adományra a következő pályatételeket tűzte ki:

1. „Bármilyen magyar történeti tárgyú kérdés feldolgozása, lehetőleg azonban Pécs város történetéből merítve“.

2. „A Mátyás-kori olasz-magyar humanista érintkezések tárgyköréből választott értekezés“.

3. „Pécs régi német utcanévei“.

Az első pályatételre két pályamű érkezett; az egyiknek

címe: „Pécs város földesuri hatalom alóli felszabadulásának története“, — jeligéje: Tempora mutantur, — a másiknak címe pedig: „Pécs 1848/49-ben“, — jeligéje: Sub pondere crescit palma.

A második pályatételre egy pályamunka érkezett „Mátyás király alakja, törekvései, államművészete Callimachus Experiens munkásságában“ címmel, „Az ő környezetében csak úgy, mint a Mediciek udvarában, megírhatta volna Macchiavelli... elméletét“ jelige alatt.

A harmadik pályatételre pályamunka nem érkezett be.

Az első pályatételre beérkezett két pályamunkát magam, mint a magyar történelem tanára bíráltam meg s a f. évi május hó 22.-én tartott VII. rendes kari ülésen előterjesztett bírálatom kivonatosan a következő:

Az első pályamunka városunk történetének egyik legfontosabb mozzanatával foglalkozik. Erről a kérdésről a Pécs-Baranyamegyei Múzeum Egyesület Értesítőjének legutóbbi füzetében jelent meg egy tanulmány dr. Horváth Margit tollából, „Hogyan lett Pécs szabad királyi város“ címmel, amely annak idején szerzőnek szigorlati értekezése volt Karunkon, de ez a kérdésnek tulajdonkép csak egyik oldalát tisztázza, Klimó püspöknek szerepét ebben a több évtizedig elhúzódó küzdelemben, amelyet a város elibertációjáért folytatott püspöki földesurával szemben. Ami azonban a városunk története szempontjából igazán fontos, hogy mik voltak az ellentétek a város és földesura között, s miből eredtek, arra nem kaptunk az említett dolgozatban feleletet.

A pályamunka szerzője, nagyon helyesen, itt fogja meg e kérdést, 1703-ig megy vissza, amikor III. Károly a városi a pécsi egyháznak vissza adta, vagyis a pécsi püspök és káptalan földesurasága alá rendelte. Végig vezet bennünket innen kezdve a város történetén alaposan kifejtve azokat az okokat, amelyek az állandó ellentétek és súrlódások forrásai voltak, s amelyeket semmikép sem sikerült elsímítani, míg végül is a város Megyer-pusztája ügyével kapcsolatban 1767-ben arra a belátásra nem jutott, hogy a földesurával folytatott állandó civódás helyett minden lehetséges eszközzel a város felszabadítását kell kiharcolnia. A dolgozat innen

kezdve Horváth Margit említett dolgozatának eredményeit is felhasználhatta, de sokkal szélesebb alapokon tárgyalja a felszabadításért folyt másfél évtized mozgalmas eseményeit.

A pályamunka a városi és a megyei levéltár nagy anyagának szorgalmas átkutatása alapján készült és nemcsak a felszabadítás történetét világítja meg, hanem igen sok becses adattal szolgál Pécs XVIII. századi gazdasági viszonyaihoz is, — hiszen a súrlódások okai jórészen gazdaságiak voltak s a felszabadításért folytatott küzdelem a város háztartását is igen közelről érintette. Mindezek alapján a dolgozatot jutalomra érdemesnek találtam.

A másik pályamunka Pécs történetét tárgyalja 1848/49-ben, 1848. március 18-tól kezdve, amikor a pozsonyi és pesti események hírei megérkeztek a városba. Az erre következő másfél év nagyon mozgalmas ideje volt városunknak: belső egyenetlenségek dultak, a város megszállás alá is került, s minderről érdekes képet fest szerző a városi levéltár anyaga alapján, amelyet kiegészített az irodalommal és a Múzeumban talált nyomtatott emlékekkel.

Szerzőnek van érzéke a gazdasági kérdések iránt is, s dolgozatának értékét növeli, hogy nemcsak a közgyűlési és tanácsülési jegyzőkönyveket kutatta át, hanem a számvevő-ségi levéltárat, a házipénztári naplókat és a hozzájuk csatolt aktákat is, valamint a számadási főkönyveket, amelyek a városi gazdálkodás végső adatait szolgáltatták.

Minthogy mindent egybefoglalva ezt a pályaművet is jutalomra érdemesnek tartottam, azt javasoltam, hogy amennyiben lehetséges, részesítse a Kar ezt a pályaművet is jutalomban.

A második pályatételre beérkezett dolgozatot dr. Kastner Jenő, az olasz nyelv- és irodalom tanára bírálta, s az említett kari ülésen bemutatott bírálatából a következőket vagyok bátor ide iktatni:

A beérkezett pályamű annak az érdekes feltevésnek a bizonyítására vállalkozik, hogy a Callimachus néven ismert Filippo Buonaccorsi, a neves velencei humanista, minden munkája világosabb vagy homályosabb összefüggésben áll Mátyással és Callimachusnak az ő tervei ellen irányuló törek-

véseit rejti. Callimachusnak magyar szempontból legfontosabb munkájáról, az „Attilá“-ról, — melyben eddig pusztán történeti értekezést láttak, — a pályaműnek sikerül kimutatnia, hogy az 1488-ban Lengyelországban Miksa számára írott röpirat, mely Attila alakja és története alá tulajdonképpen Mátyás hozzá hasonló egyéniségét és törekvéseit rejti.

A Callimachus életével egykorú történeti események és államélet rajzát a feldolgozások széleskörű számontartásával jórészt okmánykiadások alapján adja, az egyes részletek tisztázására felhasználta az anconai helyi krónikákat s a firenzei névlajstromokat is, maga az értekezés dereka pedig római, firenzei, modenai és bécsi kiadatlan kéziratokra támaszkodik.

A munka eredetiségről, leleményről és invencióról tanuskodik az elgondolásban, nagy kutató szorgalomról a bizonyítékok összegyűjtésében, logikus okfejtésről azok alkalmazásában, és ha szerzője a tudományos szerkesztés és megfogalmazás gyakorlatát, az anyagnak szellemmel áthatását is majd teljesen elsajátítja, hiszem, hogy Janus Pannoniusnak, Mátyás tudós humanista püspökének városa pályadíjával olyan ifjút tüntet ki, aki a magyar humanizmus problémáinak munkás kutatójává válik. Ezzel a pályadíj kiadását a „Mátyás király alakja, törekvései, államművészete Callimachus Experiens munkásságában“ című műnek van szerencsém örömmel javasolni.

A bírálati jelentések alapján a kar úgy határozott, hogy a beérkezett három pályaművet 100—100 pengős jutalomban részesíti.

A pályadíjnyertes pályamunkáknak a két tudománykar által beterjesztett jeligés levélkéit elnöklő Rector Magnificus felbontván, megállapította,

hogy a jog- és államtudományi karon benyújtott pályadíjnyertes pályamunkák szerzői: és pedig a „Viribus Unitis“ jeligés magyar közjogi pályamunka szerzője dr. Lajos Iván jogszigorló, a „Diligentia“ jeligével ellátott pénzügytani pályamunka szerzője Somogyi Ferenc

II. éves joghallgató az „Ulysses“ jeligéjű nemzetközi jogi pályamunka szerzője ifj. Birkás Géza III. éves joghallgató, az „Omnis enim obligatio vel ex contractu nascitur vel ex delicto“ jeligével ellátott magánjogi pályamunka szerzője Tóth Zsiga Jenő III. éves joghallgató, a „Jogbizonyosság“ jeligéjű perjogi pályamunka szerzője Molnár Gábor III. éves joghallgató, az „1875—1930“ jeligés kereskedelmi jogi pályamunka szerzője Politzer Ferenc jogszigorló, s a „Sub pondere crescit palma“ jeligével ellátott egyházjogi pályamunka szerzője Hajós István II. éves joghallgató;

hogyan a dicséretet nyert két római jogi pályamunka szerzője Horváth László I. éves és Pokorny Ferenc I. éves joghallgató;

hogyan a bölcsészet-, nyelv- és történettudományi karon az első pályatételre „Pécs város földesúri hatalom alóli felszabadulásának története“ címen „Tempora mutantur“ jelige alatt benyújtott pályadíjnyertes pályamunka szerzője Babics András III. éves-, s a „Pécs 1848—49-ben“ címen „Sub pondere crescit palma“ jelige alatt benyújtott pályadíjnyertes pályamunka szerzője Ungár László III. éves-, a második pályatételre „Mátyás király alakja, törekvései, államművészete Callimachus Experiens munkásságában“ címen „Az ő környezetében csak úgy, mint a Mediciek udvarában, megírhatta volna Macchiavelli... elméletét“ jelige alatt érkezett pályadíjnyertes pályamunka szerzője pedig Kardos Tibor IV. éves bölcsészettanhallgató.

Elnöklő Rector Magnificus ezután kiosztotta a pályadíjnyertes munkák szerzőinek a jutalmat.

DR. WESZELY ÖDÖN

RECTOR MAGNIFICUS

ZÁRÓSZAVAI.

Tisztelt Közgyűlés!

Első ízben tart egyetemünk évváró közgyűlést, s első ízben történik a pályadíjaknak ünnepélyes kiosztása.

Midőn a pályadíjakat a jutalmazottaknak átadom, nagy örömmel állapítom meg, hogy a pályamunkák a bírálók jelentése szerint magas tudományos színvonalon állanak, s a legszebb reményekre jogosítanak. Adja Isten, hogy mindegyik pályamunka egy-egy fényes tudományos pálya kezdetét jelentse. Az elismerés ugyan nem mindig kíséri nyomon a tudós küzdelmes pályáját, de kívánom szívből, hogy a jutalmazott pályaművek szerzői később is, az életben mindig elnyerjék a munkájukat megillető borostyánkoszorút.

Ezzel a kívánsággal mai közgyűlésünket van szerencsém berekeszteni.
